ԳԻՐԻՆՃԻ ՍԷՆԷ 1864. Ն° 75.

ՎԱՐԱԳԱՅԸ ՀԱՎԱՏԻՍ

ՃՈՒՄԱԱ · ՓԵՏՐՎԱՐ 28. Ն° ՀԵ.

Ղազէթամըզ հաֆթատա պիր տէֆա օլարագ, Ճիւմա իրթէսի կիւնլէրի նէշր օլունուր ։

Ալթը այլըղը բէշինան 60 ղուրուշ տուր ։

Պիր նիւսխէսի 3 ղուրուշ տուր ։

Միւշթէրիտէն հիչ պիր եէր իչին, հիչ պիր փարա բօսթա փարասը մաթլուպ օլունմազ ։

Միւշթէրի եազըլմայա խիթէք իսէն զաթլար, եա Վէզիր խանընտա 17 նիւմէրօլու Թապլանճըզէ, վէ եախօտ Վարագայը խանընտա իւսթ գաթտա 1 նիւմէրօլու օտատա քէնտի ատամըմըզա, արզուլէրինի պէյան հիմմէթ իլէմէլի տիրլէր ։

Ղազէթամըզա տախի իրսալ օլունան մէքթուպլարըն իւսթլէրի, եա քէնտիմիզէ վէ եախօտ միւէզզինիմիզ պուլունան Գ. Միրիճան Յօղրամաճեանա խիթապէն եազըլմալը տըր ։

Իլանաթըն պիր սաթըրը իւք տէֆա իչին, ղուրուշ 3

Իքինճի տէֆա իչին 2

Իւչիւնճիւ տէֆա իչին 1

Ուզուն պահալար իչին այրըճա բազարլըք օլունուր ։

ՄԷՄՈՒՐԻՆ
ԻԶՄԻՐ · Ստեփան Աղա Նուպարեան ,
ԻԶՄԻՏ · Մ. Յակոբ Աղա Նազարէթեան ,
ՊՐՈՒՍԱ · Թէոփիլէ Աղա Գալիօնճեան ,
ԷՏԻՐՆԷ · Թօրոս Աղա Յովհաննէսեան ,
ԹՐԱՊԶՈՒՆ · Խաչատուր Աղա Էլմասեան ,
ԹԷՔՖՈՒՐ ՏԱՂ · Յարութիւն Աղա Ճամճեան ,
ԳԱՅՍԷՐԻՅԷ · Գէորգ Աղա Գըլըճեան ,
ՀԱԼԷՊ · Յովհաննէս Աղա Քիւրքճեանօֆ ,
ԱՏԱՆԱ · Հաճի Յակոբ Աղա Ուրֆալեան ,

ԻԼԱՆ

Հէր իշին էվվէլլէրինտէ կիւճլիւք չէքիլիր վէ նիզամըզլըղլար վուգու պուլուր իսէ, Վարագայի Հավատիսիմիզին պէտայէթինտէն պու կիւնէ գատար, շու կիւճլիւքլէրին վէ նիզամըզլըգլարըն պիրաղ զիյատէճէ զուհուրա կէլտիկինի վագաա ինքեար իտէմէյիզ, լաքին պու ճիւմլէ իլէ տախի, քեաֆֆէսի քէնտի արզու վէ նիյէթիմիզէ րաղմէն, վէ պաշըըճա զալըմ էնկէլին արայա կիրմէսիյլէ օլտուղուն տախի սէօյլէմէյէ թէրէտտիւտ իթմէյիզ ։

Պիզ պիր թարաֆտան ղազէթամըզը ումումա փախաճը վէ մագպուլ գըլմաղ արզուսունտա պուլունմազտէ, վէ տիկէր թարաֆտան իսէ, էօնիւմիւզէ կիւճլիւքլէր չըգարըրագ, պայխի էսէֆիմիզ օլմազտէ իքէն, պազը ճահիլլէրին եախօտ պէտխահլարըն, ղազէթամըզըն շէրէֆ ու իթիպարընը գըրմագ նիյէթիյլէ, էնվայի մաննալար վէրմիքտէն պաշգա, պիրտէ կիւյա ղազէթամըզ մըղհէպ ղազէթասըտըր, վէ կիւյա Բրօթէսթանլըղ վազ իւխյօր կիպի, Բրօթէսթան ղազէթասը իմիշ, եազանըսը Բրօթէսթան իմիշ, տիղէնտէ Բրօթէսթան իմիշ . . . վէ տահա պունլարա այիր լաքըրտը վէ մաննասըզ սէօզլէթէր իլէ, պազը սատաիլանըն զէհնինի պուլանտըրմալարը, պիր գաթ տախի էսէֆիմիզի մուճիպ օլմուշտուր ։

Վագըտ էօյլէ պայազը լագըրտըլարա ճէվապ տախի վէրմէք ճայիզ տէյիլ իտի, սալընըզ պիր գաչ քէլամ սէօյլէմէյի հիչ տէյիլ իսէ, պազը ատէմլէրին տէրէճէլէրի քըմալէթլէրինէ նազարըն, էզլէմիյէթին կէօրէրէք, էօյլէլէրէ սիւալ իտէրիզ քի, պու կիւնէ գատար Վարագայըն հիչ պիր նիւսխէսինտէ, հիչ պիր մէզհէպ պահսը վէ վազը կէօրիւլմիւշ միտիր, վէ պիր ղազէթանէ եազըլան պահսլարտա, մէզհէպ վազըլարը գօզուսու վէ բուհսու օլմադըղա, եազան եախօտ եազըրան, վէ տիղէն եախօտ տիղտիրէնին մէզհէպինտէն սէօզ, հիչ պիր ղազէթայա մէզհէպ սըֆաթը վէրիլէ պիլիր մի ։ Վէ պէնտէն ալէյհ, նօ՞ մուսաղ պու կիւնքի կիւն միլլէթիմիզտէ էօյլէ միւէլլիֆլէր, վէ մուհարրիրլէր քի, Լուսաւորչական օլտուղլարը հալտէ, հէր կիւն վէ հէր սաաթ Հիզվէթլէր վէ Պապականլըղ վազ իթմէքտէ տիրլէր. վէ պունտանտա զաթինազար, Մէճմուայը Հավախին սահիպի վէ միւէլլիֆի Պաթօլիք օլտուղու Թագտիրտէ, միկէրճի միւշթէրիլէրինտէն, հէման եիւզտէ սէքսէնի Լուսաւորչական տէյիլ մի տիր. վէ միկէրճի քէնտի մէզհէպինէ պագըլարագ, քէնտի բօլիթիգա ղազէթասընա, մէզհէպ կէօզէթիյօր պագըլմագտա մըտըր. էկէրճի մէզհէպ ղազէթա մէզհէպ վազըլըղը իթսէ իտի, օլ վագըթ շիմտիքի գատար Լուսաւորչական միւշթէրի պուլապիլիր մի իտի ։

Հալ պու քի, շիմտիյէ գատար Վարագայի Հավատիսիմիզին հիչ պիր պահսը իչին, Լուսաւորչական զաթլարտան պաշգա, հիչ պիր մէզհէպտէն պուլունանըն գալէմ օյնաթմըշ օլմատըղը աշիքեար տըր ։

Եվրօպատա մէշհուր ղազէթալարըն բէք չօգ մուհարրիրլէրի օլուպ, ասլա նազարըն մէզհէպի սօրուլմայարագ, եազտըղը պահսլարըն բուհունա տիգգաթ օլունմագտէ օլտուղունտան, հաթթա փարիստէ Թազ ու Նէզը օլունմագտէ օլան Գոնսթիթիւսիօնէլ նամ ղազէթայը, Միրէս նամ մէշհուր սարաֆ, քի պունտան պիր գաչ սէնէ էվվէլ, բէք չօգ տէֆա ղազէթալարտա խամի օգունմուշտուր, քէնտիսի Եէհուտի օլտուղու հալտէ, իլթիզամ իլէմիշ իտի ։

Հէրնէ հալ իսէ, պիզ էօյլէ սաժմըլէրին պայազը լաղըրտըլարընա պու գատարընը քեաֆի սայըլըղտան սօնրա, շունու տախի պէյան իտէրիզ քի, պու քէրրէ ղազէթամըզա պիր պիւյիւք թէպտիլաթ վուգու պուլուպ, հիւսնի նազարը միւթթէֆիգլէշիպ վէ տաքէթ զըմնընտա, հէրնէ վի սայ ու ղայրէթ սարֆ օլունաճագ տըր ։ Վէ շիմտիյէ գատար օլտուղու միսիլլու, ղազէթամըզ Լուսաւորչական մուհարրիրլէր պուլէմի աառըլյա տոլաճագ օլտուգտան պաշգա, Գ. Յ. Կ. փանոսեան տախի, տայիմա պիր ֆայտալը քիթապ թէրճիմէսինէ տէվամ իթմէյի վաատ իթմիշլէ պէրապէր, վագթի օլտուգճա սայիր միւֆիտ պահսլար հիմմէթ խուէճէկլէրի տախի վաատ իլէմիշ տիր ։

Ղազէթամըզա վուգու պուլաճագ թէպտիլաթ պունլար տըր ։

1° Թըղրը Մարթ եախօտ Միճմուա գըրթասընտա օլարագ, անճագ հաֆթատա պիր նիւսխէ չըգարըլաճագ, վէ ճումա իրթէսի կիւնլէրի նէշր օլունաճագ տըր ։

2° Ալթը այլըգտան զիյատէ բէշինաթ մաթլուպ օլունմայաճագ տըր ։

3° Հէր ալթը այլըղըն ֆիյաթը 60 ղուրուշ բէշին օլուպ, ասլա վէրկէսի վէրիլմէյէճէք տիր ։

4° Թաշրալարտա, հէր նէրէյէ կէօնտէրիլմէք լազըմ կէլիր իսէ կէլսին, հէմ պիր փարա բօսթա փարասը իսթէնիլմէյէճէք տիր, վէ հէմտէ կիւնիւնտէ վէ գուսուրսուզ սուրէթտէ կէօնտէրիլմէյէ սայ ու ղայրէթ օլունաճագ տըր ։

5° Միւշթէրի եազըլմագ իսթէյէնլէրին, եա Վէզիր խանընտա 17 նիւմէրօլու քէնտի Թապլանճըզէ կէլմէլէրի, վէ եախօտ, Վարագայը խանընտա եօգարու գաթտա, Գ. Փանոսեանըն 1 նիւմէրօլու օտասընտա պուլունան ատամըմըզըն եանընա պույուրմալարը իճապ իթէր տիր ։

Ղազէթամըզըն գըրթասը թէպտիլ օլունմայաճագ իսէ տէ, պունտան սօնրա սայիր ճիհէթճէ հիւսնիւ նիզամընա կիրմէսինէ չալըշըլաճագ օլտուղտան պաշգա, էյի էլէ պիլիտիքլէրի պուլունան թէղվիգաթ ու թէրղիպաթ, օգույան զաթլարըն սայըսը չօղալըրսա հիմմէթ պույուրուլտուղու թագտիրտէ, էկէրճի հիսապըմըզ միւսաատէ իտէր իսէ, հաֆթատա իքի տէֆա չըգարըլմասը պիլէ, վէ պունտան սօնրա տախի զուհուրա կէլէճէք օլան գուսուրլարըն, տամէնի աֆվ իլէ փուշիտէ գըլընմասընա հիմմէթ պույուրուլմասը աճիզանէ րիճա օլունուր ։

Վէ աճիզանէ շունու տախի պէյան իտէրիզ քի, գաթիյան զիհնէ նէ տիր Թաանըզմագ խաթըմ քէմլէյէճէկլէրիմիզտէն, ղազէթամըզ օգուծայա բիայէթ իտէն զաթլարա, իրլիճի նիւսխէսի յէ մազպուտ սէնէտտէն տախի պէրապէր կէօնտէրէճէ յիզ տիր, իմտի, պու խուսուստա քիմսէնին հիչ պիր ճիհէթ կիւճէնմէմէսինի, բէշինէն բէճա իտէրիզ ։

Յ · ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Թագվիմի Վագայի, Գասըր կէճէսի ախշամը Թօփխանէյի ամիրէ միւշիրի տէվլէթլու Խալիլ բաշա հազրէթլէրի թարաֆընտան, Թօփխանէյի ամիրէ ֆապրիգասը տէրունընտէ, Թէհիրայէ վէ Թանզիմ գըլընմըշ օլան իքի պիւզ քիշիլիք միւքէմմէլ վէ միւնթազամ սոֆրատա, միւքէլլէֆիյէթ խամ վէ միւշիրանը պէնամ, վէ սայիր զէվաթը քիրամ հազրաթընա իֆթար վէ թամամ զիյաֆէթի վէրիլմիշ օգունմուշ տուր ։

Իվաթըֆ ալէմ շիւմուլը հազրէթի շէհրիյարիտէ, զաթը ալէմի հազրէթի փատիշահիյէ, պիրինճի րիւթպէտէն մուրասսա պիր գըթա նիշանը ալիյի Օսմանի իհսան վէ իհսան պույուրուլմուշ տուր ։

Կէչէն հաֆթա վուրուտ Բումիլի բօսթասը հագգընտա, Ճուրնալտա շու ամիթէքի մէքթուպ օգունմագտա տըր ։

"Խոտինէ, 29 փետրուար 1864 .

"Կէչէն բէնճշէմպէհ կիւնի, տաէթի գատիմէսի իւզրէ Օսմանլը բօսթասը, կէրէք նէֆսի միւքէքէթին վէ կէրէք պուրայա մէրպութ պուլունան մահալլէրին հանթալարը վէ էմանէթլէրի պէրապէր օլտուղու հալտէ խօլա բէվլան օլտուղտա, Պօտասօս իլէ Պիւժուք—Չէքմէճէ արասընտա վագը Կիւմ—Պուրկազ նամ տէնիզէ եագըն մահէլլէտէ, կիւճլէյին վուրուտըմուշ տուր ։ Մէզքիւր բօսթա 20 բէս պէյկիրտէն իպարէթ օլտուղու հալտէ, եալընըզ 12 սինտէ ագձէ նիւքլէնմիշ օլուպ, չանթալար տախի 4 նէֆէր սիւրիւճինին եանընտա, վէ պէրապէր իսէ 2 նէֆէր Թաթար վէ 2 նէֆէր տախի զապթիյէ պուլունմագտա իտի ։ Գըրգ նէֆէր բիւր սիլահ գուրսանլար, պուլունտուգլարը տէրէնին եէրէ մէրգումըն գարշըսընա չըգարագ, Թէսլիմ օլմալարընը Թէքլիֆ իտէրլէր, վէ պիլահարէ տախի Թապիաթ օլ գատար զալըմպալըղ վէ օլ գատար սիլահա գարշը գօյմայաճագլարընտան, Թէսլիմ օլուրլար, վէ գուրսանլար հէյպէլէրի վէ էմանէթլէրի գըյըղլարընա ալըրլար պիրլէ, տէնիզէ աշըրը վէրիրլէր ։

. . . ."

Մէզքիւր մէքթուպա նազարըն, սիրգաթ օլունան փարա 280 պին ղուրուշ գատար իմիշ ։ Տիմէք տիր քի շու խուսուսա իշտիրաքլէր բէք միւպալաղալը իմիշլէր ։

Միսըր վալիի վալաշանը փէխամէթլու տէվլէթլու բաշա հազրէթլէրի Թարաֆը սամիլէրինտէն, Իսթանպօլ վէ ճիվարը միւհթաճինինէ Թէվզի օլունմագ իւզրէ, իքի պին քէսէ ղուրուշ նագտ իլէ, իւչ պին քիլէ տախի պիրինճ իհսան վէ իհսան պույուրուլտուղու, Ճէրիտէյի Հավատիս, Թէյտիմինէն օգունմագտէ տիր ։

Ալահ Պուղտանտա մուախխէրէն պիր Թազըմ մանասթըրլարըն վարիտաթըլարընըն, միրի Թարաֆընտան զապթ օլունուպ, վէ մէզպուր մանասթըրլարըն իրատլարը իսէ, շիմտիյէ գատար Գօնսթանթին Բում միլլէթի րուհպանլարը մարիֆէթիյլէ սարֆ ու իտարէ օլունմագտէ իքէն, պիր տէֆա օլմագ, Գոնսթանթին չերիֆ իչին 51 միլիօն ղուրուշ Թազմինաթ կէօսթէրիլտիկի, վէ շու ճիհէթլէ խայլիճէ գըլ ու գալ զուհուրա կէլէրէք, ճանիպի Սալթանաթը սէնիյէտէն պաշգա, սայիր պիր գաչ տիվէլի մուազզամէ Թարաֆընտան տախի, օլ պապտէ Թէքլիֆլէր օլունտուղու, լաքին պու ճիւմլէ իլէ տախի, միւքէքթէյն հիւքիւմէթի Թարաֆընտան, ասլա նիյէթի ասլիյէսինտէն սարֆը նազար օլունմայարագ, իճրասընա տէվամ օլունտուղու չօգ տէֆա ղազէթալարտա օգունմուշ տուր ։

Պու տէֆա Եվրօպա ղազէթալարընտա, օլ միւսէլէյէ տայիր, Սալթանաթը Սէնիյէնին րէյ ու հուգուգունա, վէ հաթթա փարիս աչընամէսինէ տախի մուղայիր օլտուղու իպրազ վէ իստատըլա, Թարաֆը հազրէթի Սէքրաէթ բէնահիտէն, Գուզա պէյ հազրէթլէրինէ Թահրիր օլունմուշ օլան պիր գըթա նամէյի սամինին սուրէթի օգունմագտէ տիր ։

Օբինիօն Նասիօնալ նամ ղազէթատա մէմլէքէթէյնէ աիտ Թարաֆկիրլիք օլունարագ, շու մէսէլէնին պահսը կէչտիկի սըրատա, Բուսիա տէվլէթի ալէյհինտէ խիթիմալ օլունմուշ օլան պազը էֆքեար ու մէզալիմ Թիգգաթէ շայան պուլունմազըն, պէյանընը միւնասիպ կէօրիւրիւզ ։

"Բու օրթալըգտա կէզմէքտէ օլան մէսէլէլէրին հալ ու Թէսվիյէսի զըմնընտա, մուրլագ սուրէթտէ պիր սիլահ գուվվէթինի, իշթէ պունուն իչին էլզէմ յէթէճէկն կէօրիւրիւզ ։ Եվրօպայը մէշալիհին քեաֆֆէսի գորգու վէ էնտիշէտէ օլուպ, փօնտօ սահիպլէրի քէտէրինաք պիր հալտէ պուլունմագտա, վէ պիւթիւն Եվրօպա բիյաչասընտա աղճէլէր ազալմագտա տիր ։ Ա՛ճէպա Թագսիրա՞թ քիմտէ տիր ։ Բուսիատա ։ Եվվէթ, Բուսիատա, չիւնքի հիւքիւմէթի մէզպուրէ արգասընը պուզմագ Թագրարա վէ գալը չէօքէրէ տայըթմըշ օլմալըյա, քէնտույի եանընտա եանաշըլմազ պիր հալտէ տիր գըյաս իթմէքտէ օլտուղունտան, տայիմա Եվրօպայա փիթնէ ու ֆէսատ Թօհումու սաչմագտա տըր ։ Հիւքիւմէթի մէզպուրէնին հէր եէրտէ ատամը օլմաղըն, մէսէլա Պէրլինտէ Պիզմարգ, Վիէննատա Մէնստօրֆ—Փուլի, Իսթանպօլտա . . . վէ . . . ։ Տայիմա կիւրէճէ մուճիպ օլաճագ մէսէլէլէր չըգարըր մըյամնէ, հիւքիւմէթլէրի բարչա բարչա իթմէյէ չալըշըր, վէ հէր Թարաֆտա ֆէսատ աթէշլէրի չըգարըրմագ սէվտալարընտա կէզէր ։ Ա՛ճէպա պունլարտան մագսատի նէ տիր ։ Մագսատը շու տուր քի, Եվրօպա էօյլէ եանկընլարըն էօնիւնիւ ալըպ սէօնտիւրմէք զայլէսիյլէ մէշղուլ պուլունտուղու հալտէ, Բուս Ժէնէրալլարը ասուտէ վագթ վէ եախօտ ֆուրսաթ պուլարագ, բաչալըգ, վէ խիթէտլիքլէրի կիպի, Լէհլիլէրի գըրըբ կէչիրսինլէր, վէ հէմտէ քիմսէնին Խաֆգաս Թարաֆընտա պազմագա վագթի օլմասըն քի, Սէն—Փէթէրսպուրկ իչ կիւզարլարը, Իրան վիլայէթլէրինի գալպինի ճէլպ ու ճազբ իլէ, եավաշ եավաշ քէնտիլէր իչին Հինտիստան եօլլարընը քիւշատ իթմիշ պուլունսունլար ։

"Բուսիա, Եվրօպանըն ասայիշ ու հիւզունի հալէլ տիւշմէն տիր ։ Բօլիթիգաճա պիւհրանլարը Թահրիք իլէյէն քէնտիսի տիր. վէ մէզքիւր պիւհրանլարտան իսէ, Թապիաթիյլէ աղճէճէ վէ Թիճարեթճէ պիւհրանլար հասըլ օլմագտա տըրլար ։ Իմտի, կէրէք մէնֆաաթը էֆքեար ու ասուտէլիք խաթըր իչին, տայիմա պիր Թէհտիտ սայըլմագտա օլան շու տէվլէթին գուվվէթ ու գուտրէթինի, վէ տայիմա պիր Թէհտիտ սայըլան ասգէրլէրինի, վէ տայիմա տախի մուզըրր պուլունան տիպլօմաթլըղլարըն էքսիլթիլմէսի էհէմմիյէթլիտէն տիր ։ Վէ իշթէ պու խուսուսլար, մուհարէպէսիզ իսթիհսալ տէյիլ տիր ։

"Իմտի, բէք չօգ տէֆա սէօյլէտիկիմիզ միսիլլու, Թէքրարէն սէօյլէրիզ եա՛ հէճ սանաթլար, եա Թիճարեթլար, վէ եա սարաֆլար քի, էկէրճի պու ալէմտէ բաճալըգ վէ էմնիյէթ իւզրէ իշլէրինիզէ մէշղուլ օլմագ արզու իթէր իսէնիզ, քէնտի արանըզ իլէ, շու Թիւնեայա պիր աֆէթ կիպի պուլունան տէվլէթին արա էրէրինէ, Լէհ տէվլէթինի էկէրինտէն իհեա գըլարագ, արըք վէրինիզ ։"

Իշպու կէչէն բազար իրթէսի սապահը, Ինկիլթէրրա սէֆիրի Սըր Հէնրի Պուլ-

վըր հաղէթլէրի սաղ վէ սալիմ, տէր Սէա-տէթէ մուվասէլէթ էյլէմիշլէր տիր։

Նյինէ քէնտի մէմուրիյէթի մախսուսէլէ-րինէ տէվամ իթմէք իւզրէ, Պայրամ իր-թէսի, Էհմէտ Վէֆիգ էֆէնտի հազրէթ-լէրինին Պրուսա ճանիպինէ ազիմէթ, վէ օրա-տան Գէօթէհեայա գատար պիր ճատտէնին քիւշատ ու ինշասընա սայ ու հիմմէթ պու-յուրաճագլարը մեմնուաթթանըզը։

Բ.ղ կիւնտէն, տէվլէթլու Ֆէխամէթլու Մըսըր վալիի վալաշանը հազրէթլէրինէ ճա-նիպի Սալթանաթը Սէնիյէտէն պիր գըթա նամէյի սամի թահրիրիյէ, Սիւվէյիշ պէլի մատտէսինէ տայիր օլան ալթը մահ միւտտէ-թին խիթամը բէսիտ օլմագտէ օլտուղու հիւ-թարիյէ, մէզգուր Սիւվէյիշ պէլէնին իշ-լէնմէսին թէվգըֆ գըլընմասը էլչիյէթի պէ-յան գըլընաճաղը իհթիմալի, Լէվանտ Հէ-րալտտա օգունմագտէ տիր։

Պուգա պէյ հազրէթլէրի Թարաֆընտան, Զ.ամը հազրէթի սատարէթփէնահի Թարա-ֆընտան իրսալ օլունան պիր գըթա թահրի-րաթը, ազ կիւնտէն ճէվապ վէրիլէճէկի հա-վատիսաթտէնտիր։

ՀԱՒԱՏԻՍԱԹԸ ԽԱՐԻՃԻՅԷ

Ավըթրիա իլէ Բրուսիա Թարաֆընտան, շու տանիմարգա մէսէլէսինէ տայիր Թէսավ-վուր օլունմագտէ օլան գօնֆէրանսըն Լօնտ-րատա օլմասը արզու օլունմագտէ իմիշ։

Համպուրկտան չէքիլէն պիր Թէլէկրաֆա նազարէն, Գերմանիալըլար, Ֆիւթլանտտան չէքիլմիշլէր տիր։

Լէհլիլէրին էն զիյատէ չէճաաթլու պաշ-լարընտան, վէ էն զիյատէ խըթիյարլըրըն-տան պիրիսի պուլունան Քանգօվսքիյի Բուսլար Վարշավ շէհրինտէ ասմըշլար տըր։ Մէրգում հինի մուհարէպէտէ Թէսիր տիւշէն նիչէ Բուս էսիրլէրինէ բէք չօգ մէրտճէ ա-լըճէնապլըգլար կէօսթէրմիշ օլտուղու հալ-տէ, Բուս ասքէրլէրինին էօյլէ պիր ատէմի նամէրտլիք իտէրէք, ղամը իլէ էլէ վէրտիք-լէրի, մէրտէ տիւշէնիւլտիւկիւ Թագտիրտէ Թայյիպ օլունմագտէ տիր։

Պունտան իքի մահ գատար մուգատտէմ, Բուսլար, Կարիպալտի օրտուսունտա խըտ-մէթ իթմիշ օլան պիր գահրաման վէ Պէշի նամ Իթալիալը զապիթի տախի Թիւֆէնկէ Թութմուշլար տըր։

Պէշի քէնտի աթիգ ճէնէրալը պուլունան Կարիպալտիյէ, էօլմէսինտէն էվվէլ շու մէքթուպու եազմըշ տըր։

" Վըլօզլավէթ. 16 Դէկտէմպէր 1863.

"Պէնիմ Թէմիզ գալպլը ճէնէրալըմ,

"Միզ պու պիր գաչ սաթըրտան իպարէթ մէքթուպումու ալտըղընըզ վագըթտա, պէն հուզուրի Պարիտէ պուլունաճաղըմ։ Բուս-լար պէնի Թիւֆէնկէ Թութաճագլար, վէ պէնտէ սահիհ պիր Իթալիա ասքէրի կիպի ճանըմը Թէսլիմ իտէճէյիմ։ Ատիէօ, եա ժէ-նէրալըմ, ատիէօ, լաքին սիզէ շունու բէճա իտէրիմ քի, կէրէք տուլգալաճագ օլան զէվ-ճէմ, վէ կէրէք էօքսիւզ գալաճագ պու-լունան տաղա Թըֆըլ հօճուգլարըմըն իւ-զէրլէրինտէն հիմայէթինիզի էքսիք օլ-մասըն։ Մէքիզ սաաթ գատար տաղա էօմ-րիւմ գալմըշ տըր, օնտան սօնրա, քէնտի-մի Ալլահըմա Թէսլիմ իտէճէյիմ, վէ հէրպիր զահմէթ ու մէշագգաթտան գուրթուլա-ճաղըմ։

" Նյէկէնիմ Ֆրանզը վէ էվլատլարընը գուճագլայընըզ։

" Սօն տէֆա օլարագ, սիզին պէնտէնիզ վէ տօսթունուզ օլտուղումու պէյան իտէ-րիմ։ ՊԷՇԻ։

Կարիպալտի վաթան ղայրէթի ուղրունտա գուրպան կիտէն շու ֆէտաքեարըն մէքթու-պունու հէման օգուտուղու պիրլէ, մէրգու-մուն զէվճէսինէ շու աթիտէքի մէքթուպու եազար։

Գափրէրա. 29 Յանվար 1864.

" Մատամ,

" Զէվճինիզ օլան Սթանիսլաս Պէշի քէն-տի վէֆաթընտան պիր գաչ սաաթ էվվէլ պէնի տէր խաթըր իտէրէք, սօն վէտասը-նը տախի Թագտիմ իթմիշ տիր, — մէր-գում պիւյիւք զաթլարա մախսուս պու-լունտուղու միւլլու, սօն վէտասը վագթին-տէ բահաթըը գալպ իւզրէ պուլունուպ, վէ բէք գըսսա լագըրտը իթմիշ տիր, — շէօյլէ քի անճագ սիզի, վէ էօքսիւզլէրինիզի պէնիմ հիմայէթիմէ իհալէ իթմիշ տիր։ — Մէրգում կիպի պիր զաթըն հարաքեաթը չէճիանէլէ-րինէ մուգապիլ օլմայա շայան միւքեաֆաթ-լար իթասընա, վէ էօյլէ պիր պախթսըզ-լըղըն Թէսէլլիսինէ գուտրէթիմ օլմատըղըն տիւշիւնտիւքճէ, տիւշարը չէրմսարի օլմագ-տէյիմ։ — Լաքին, վաթանը ուղրունա գուր-պան կիտէն պիր գահրամանըն վասիյէթի իսէ, հէրքէս նէզտինտէ մուգատտէս պիր չէյ սայըլմագտէ օլտուղունտան, պէն տախի, մատամ, սիզէ սէօզ վէրիրիմ քի, Սթա-նիսլաս Պէշինին Ֆամիլեասը, տայիմա կէ-րէք քէնտիմ վէ կէրէք տօսթլարըմ Թա-րաֆընտան ալա Թէրբ օլունմայըպ, հի-մայէթ օլունաճագ տըր։

" Պու գատարճըգ պիր վատը, մատամ, սիզէ իթաքտէն սօնրա, տաղա հէնուզ տէրտի տէրունինիզի մուճիպ օլմագտա օ-լան էօյլէ պիր զիւբրի ճէմիլըն իւզէրինէ, զիյատէճէ սէօյլէյէրէք, տաղա զիյատէ հիւզն ու էլէմինիզի Թահրիք էյլէմէք նիյէթիյլէ, քէլամըմը գըսսա քէսէրիմ։

" Կէրէք սիզին իչին վէ կէրէք էօքսիւզ-լէրինիզ իչին, Պէշի Թարաֆընտան պիր էօլմէզ իսմ միրաս գալմըշ տըր։ Վէ կէ-րէք Լէհիսթան, կէրէք Իթալիա, վէ կէ-րէք քեաֆֆէյի սիլահ Թուլթան գարտաշ-լարըմըզ իչին տախի, պիր պիւյիւք չէրէֆ ու իֆթիխար գալմըշ տըր, հանի միւթէ-վէֆանըն իսմի ճէմիլինի, վաթան ղայրէթ-քէշլէրի քիւթիւպիւնէ գայտ իթմէքլիք։ Վէ պունտան տա պաշգա, պիր պօրճումուզ տահա վար տըր էտա իտէճէք, վէ իշթէ պէն շիմտիտէն օլ պօրճումու էտա իտէրէք, սէօզ վէրիրիմ քի, Կարիպալտի սաղ օլ-տուգճա, գաթմանը սիզի քէօշէյի խաթըրըն-տան իխրաճ իթմէյէճէք տիր։

ԿԱՐԻՊԱԼՏԻ։"

Համպուրկին Իթալիալը վաթան ղայ-րէթքէշլէրի, Պէշինին զէվճէսինի վէ չօ-ճուգլարընը, քէնտի Թահթը հիմայէթլէրի-նէ ալմըշլար տըր։

Պաշէր տը Ֆրանս գաղէթէսի սէօյլէյի-յինէ նազարէն, Թուրինօտա Համպուրկէ նա-զըրը Թարաֆընտան, քեաֆֆէյի գօման-տանլարա, քէնտի մայիէթլէրինտէ պու-լունան զապիթլէրէ, շուպաթ սօնունտա օրտույա տախիլ օլմագ իւզրէ հազըրլան-մալարը էմր ու Թէնպիհ օլունմըշ իմիշ տա-յիր, Թալիմաթլար վէրիլմէքտէ իմիշ։

Պաթրի Տիւ Նօր նամ Թալեանճա գա-զէթասը տախի շու աթիտէքի պաշը օգուն-մագտէ տիր։ "Սէօյլէնտիկինէ նազարէն, էճնէպի մէմլէքէթ պուլունան ֆապրիգա-թօրլար իլէ, աճէլէթէն 80 պին Թիւֆէնք իչին պիր մուգավէլէ եազըլմասընա տայիր էմիրլէր վէրիլմիշ տիր, վէ շու խուսուստա, հարպիյէ նազըրը ճէնապլէրի, խայլիճէ միլեօնլար իչին, մէճլիսլէրտէն 'բուխսաթ թահսիլ իթմիշ տիր։ Մէզգուր Թիւֆէնք-լէրին պիր մըգտարը Ֆրանսատան վէ պիր մըգտարը տախի Պէլճիգատան ճէլպ օլունա-ճագ օլուպ, հէր տէֆատա 10 ար պին ատէտ Թէսլիմ օլունարագ, պիր սէնէյէ գատար քեաֆֆէսինին Թէսլիմի շարթ պէյան օլու-նաճագ իմիշ։ Վէ Իթալիա տէօքմէխանէ-լէրինէ տախի, միւմքին մէրթէպէ աճէլէ սուրէթտէ էնվայի պիւյիւքլիւքտէ, խիզ գըթա Թօփլար հազըրլանմագ իւզրէ էմիրլէր վէրիլմիշ տիր։

Տանիմարգա վէ Գերմանիա մուհարէ-պէսի մէսէլէսինտէն տօլայը, Ինկիլիզ գը-րալիչասը հազրէթլէրինին, քէնտի Թախթ ու Թաճընտան իսթիֆա իտէճէկի հավա-տիսի, կիւն պէ կիւն սահիհլէշմէյէ խիզ Թութմագտա տըր։

Տանիմարգա մագամըը հիւքիւմէթի օլան Գօբէնհագտան կէլէն, բէսմի հավա-տիսաթա նազարէն, էհալի Թարաֆընտան գըրալ հազրէթլէրինէ գարշը իգհարը ասարը հիտտէթ ու ղազապ օլունմագտա օլուպ, հաթթա մուախխարէն գըրալզատէ պիր կիւն քիլիսէտէն չըգըպ կիտէր իքէն, էհալի Թա-րաֆընտան միւմայիլէյհէ գարշը էնվայի Թահգիրաթէ տախի իճթիսար օլունմուշ տուր։

փետրուար 22 տէ Մօնթէրպուրկտան Թայմըզ ղազէթասընա սապահըն սաաթ էտտիսինտէ չէքիլէն պիր Թէլէկրաֆա նա-զարէն, Բրուսիալըլար իլէ Տանիմարգալը-լար պէյնինտէ պիր միւսատէմէ վուգու պուլարագ, Տանիմարգալըլարտան 100 նէ-ֆէր գատար մէվթա վէ մէճրուհ վուգուա կէլմիշ, վէ պիր չօգ զապիթ տախի Թէլէֆ օլմուշ, վէ Բրուսիալըլար տախի, խայլիճէ Թէլէֆիյաթա տուչար օլմուշլար տըր։

Տանիմարգատա գայէթ չէտիտ սօուգ հիւքիւմ իթմէքտէ օլտուղու հալտէ, մէճպուրի գավ-ղայա տախի պաշլանըլմասընտան, ասքէրճէ բէք չօգ սըգընթըլար չէքիլմէքտէ օլտուղ-տան պաշգա, եարալըլար իսէ, զիյատէ-սիյլէ տիգգաթ ու մուավէնէթէ միւհթաճ պուլունտուգլարընտան, Ինկիլթէրրատա շու խուսուսա խասսաթէն իանէլէր Թօփ-լանմագտա իմիշ։

Ֆրանսատա պուլունան պիւյիւք պիր մէ-սէլէ կէօրիւլմէյիպ, անճագ Սիւվէյիշ պէ-լի մատտէսի մէյտանտէ կէզմէքտէ, վէ բրէնս Նապօլէօն հազրէթլէրինին, վէ մէզգուր պէլին աչըլմասընը տէր իւհտէ իթմիշ օլան շիրքէթին պաշը պուլունան միւսիւ Լէսսէբ-սին նութուգլարը, մուֆասսալ սուրէթտէ ղա-զէթալէրտէ օգունմագտէ տիր։

Մէքսիգատէ Ֆրանսըզլար պիր Թարաֆ-տան իլէրլէմէքտէ տիրլէր, վէ Ամէրիգա-լըլարըն ճէնկի տախի տէվամ իթմէքտէ տիր։

Ավըթրիա տէվլէթի բէք միւշքիլճէ պիր հալտէ պուլունմագտա տիր, պիր Թարաֆտան Բրուսիա իլէ պէրապէր Տանիմարգա իլէ ուղ-րաշըղընտան, գարատան ասքէր, վէ Պալթիգ տէնիզինէ տօնանմա կէօնտէրմէ-յէ մէճպուր պուլունտուղու Թագտիրտէ, պէրի Թարաֆտա Վէնէտիյի, Կալիչիայը վէ Մաճարիսթանը տախի հըֆզ իթմէյէ մէճ-պուր պուլունմագտա տիր։ Իթալիատա պու-լունան Թէտարիքեաթ կիւնտէկիւն քէնտիյէ վէխամէթ վէրմէքտէ տիր, հաթթա ժէնէրալ Պէնէտէք մէմուրիյէթի ասքէրիյէտէ պու-լունտուղու հալտէ, սէրպէսթ օլուպտա խու-թէսիյի նէրտէ վէ Թարզտա խըրմէթ իթ-մէք նիյէթիյլէ, մէմուրիյէթինտէն իսթի-ֆա իթմիշ, վէ բէզա Ինկիլթէրրատան Մաճարիսթանտա 50 պին ատէտ Թիւֆէնք կիտէճէյի, վէ Լէհլի պուլունտուղու մի-սիլլու, օրատա տախի պիր կիզլի միլլէթ ի-տարէսի Թէշքիլ գըլընմագտէ, վէ պաղը Թալիմաթլար տախի նէշր իլէմէքտէ պու-լունտուղու ղազէթալարտա օգունմագտէ տիր։ Մաճարիսթանտա հալքա ֆէնա տէ-րէճէտէ գըթլըգ վէ զարուրէթ պուլունմա-սը, էհալինին իսեանէ գալգըշմասընա տա-հա զիյատէ սէպէպիյէթ վիրմէքտէ տիր։

Բօլիթիգա ահվալը գէզէնտէ շու սիյահ սիյահ ույղունսուզլուգլար պուլութլարը-նա նազարէն, պիզ զանն իտէրիզ քի, հա-գընտա պիր պօրա պաշլայաճագ, վէ տիւշ-ճէք նըլտըրըմլարտան Ավըթրիա տախի խա-լի պուլունամայաճագ տըր։

Ինկիլիզ տէվլէթի խարիճիյէ նազըրը գօնթ Բուսէլին պիր Թէքլիֆի իւզէրինէ, Տանիմարգանըն մէնֆաաթընը Թէսահուպ իթմէք նիյէթիյլէ Ֆիլէ բիշկեաշընա Ին-կիլիզ վէ Ֆրանսըզ տօնանմասընտան միւ-րէքքէպ պիր գըթա տօնանմա կէօնտէրիլ-մէսինէ տայիր, տէվլէթէյն միյանէսինտէ, պու կիւնլէրտէ միւշավէրէթ կէզմէքտէ իմիշ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՕԳՈՒՄԱԳ

Ինսանլար պիր Թարաֆտան ազլ ու տի-րայէթ, վէ ֆազիլէթ ու ինսանիյէթ խու-սուսունտա սահիհէն ինսանլըղա լայըգ պիր ուլու տէրէճէյէ գատար վարըլ օլա պիլ-մէքտէտիրլէր. լաքին տիկէր Թարաֆտան տախի, ճէհալէթ ու պատըլլըյէթ, վէ ճի-նայէթ ու պէտէվիյյէթ խուսուսունտա, հայվանաթ տէրէճէսինէ գատար ինմէքտէ տիրլէր։

Ադլըգ վէ հարէքէթ ճիհէթիյլէ, ինսան-լար ատէթա հայվանլարըն սըրասընտա օ-լուպ, հայվանլար կիպի եէրլէր, հայվան-լար կիպի իչէրլէր, հայվանլար կիպի ու-յուրլար վէ հայվանլար կիպի պիրպիրլէ-րիյլէ խըրբալաշըրլար. լաքին տիւշիւնմէք, վէ էյիյի վէ կիւզէլլիք նէ իտուկին պիլ-մէք վէ սէվմէք, վէ ինսան ճինսինին ու-մումն իլէրու կիտիպ սէատէթի հալէ նա-յիլ օլմասընա արզուքէշ պուլունտուղտան պաշգա, պիզզաթ հայվան կիպի քէնտի շախսընը գայըրմայա նասըլ չալըշըր իսէ, անըն հանի ինսան ճինսինին սէատէթի հա-լի իչին տախի, էօյլէճէ չալըշմագ ճիհէթիյ-լէ հայվանտան ֆարգ օլունմագտա տըր-լար, տիմէքտիր քի, հալընըզ քէնտիսինի տիւշիւնիւպ, ճէմիյյէթի պէշէրիյէյի տիւշիւնմէյէն ատէմ, վագաա ատէմ տիր, լաքին նասըլ քի տէտիք, անճագ հայվան տէրէճէսինտէ գալմըշ օլտուղու Թագտիր-տէ, խալընըզ ինսան չէքլինտէ պուլուն-մասըյլա, ատէմ իսմինի ալմագլէ ատէմ տիր, խօսսա ասըլ ատէմիյյէթ տէնիլէն միւսպարէք հալին խարիճինտէ տիր։

Հայվան տէրէճէսինտէ գալմըշ օլան ա-տէմլէր, տին ու մէզհէպ տէնիլէն շէյի տա-խի պիլմէզլէր վէ պիլէմէզլէր, չիւնքի, տին-լէրտէն վէ մէզհէպլէրտէն, վէ խուսուսիյլէ խըրիսթիյանլըգտան պայլըճա մագսատ, հէր ատէմին Ալլահը սէվմէսինտէն պաշգա, պիզ-զաթ քէնտիսի կիպի սայըր ինսանլարը տա-խի սէվմէսինտէն իպարէթ պուլունմագտա տիր։

Ալլահը վէ ինսանը սէվմէք անճագ Ֆէ-տաքեարլըգ իլէ օլա պիլիր, խօսսա սալթ լագըրտը իլէ սէվէրիմ տիմէք, վէ խալսա պագը ալտատըճը Թարզլար իլէ քէնտույի էօյլէ կէօսթէրմէք, հայվանլըգ տէրէճէ-սինտէ գալմագտան տախի ֆէնա տըր, չիւնքի ատէթա սախթէքեարլըգ, վէ միւ-րայիլիք տիմէք տիր։

Ինսանլար վէ խալգ միլլէթլէր, տա-յիմա իւչ տէրէճէտէտիրլէր, պիրինճիսի եապանիլէր քի, պայագըճա հայվանլըրլար, իքինճիսի եապանիլիքտէն չըգմըշլար իսէ-տէ, մէտէնիյյէթէ տախի էրիշէմէմիշ օլ-տուղլարընտան, իքի մէյտան արասընտա գալմըշ պինամագլար կիպի, մէճհուլ պիր հալտէ պուլունան չէհրիլէր տիրլէր, վէ իւչիւնճիւսի տախի տայիրէյի մէտէնի-յէթէ տախիլ պուլունանլարտըրլար։

Միլլէթիմիզ տայիրէյի մէտէնիյյէթէ տախիլ օլամամըշ տըր, լաքին եապանի տախի տէյիլ տիր. իմտի, եա մէտէնի-յէթ Թարաֆընա տօղրու կիտէճէք տիր, վէ եա խօտ վահշիյէթ Թարաֆընա, պիզճէ վահշիյէթ տօղրու կիթմէսի ... մէդի-մալտէն տէյիլ տիր, վէ մէտէնիյյէթէ տօղրու եօլ ալմագտա իսէ գայէթ Թէն-պէլլիք իթմէքտէ տիր։ Նյմմա պիր Թագըմ տալ-գավուգլար ... ճիւզիճէ չըրլաթանլըգ էօյ-րէնտիքլէրի խամթըը իչէն, սէնէտէ պիր եա պիր գաչ տէֆա, պիր գաչ մանասըզլըգլարը վէ սայիրլէրինի կէօյլէրէ գատար չըգար-մագ միւտաահէնէճիլիյինի իրթիքեապ ի-տէրլէր իմիշ, պիզ էօյլէ պիր քեաւ սու-իչինտէ պահըր իւմաւ կէօրմէք իսթէյէնլէ-րէ սալթ շու գատար սէօյլէրիզ քի, պի-րինճի Հայաստանըն հալինէ պիր տէֆա գիմմէթ իւզրէ նազար գըլըղտան սօնրա, պիր տէֆա տախի, շու հազգլարընտա մէհ ու սէնալար օգուտուղլարը մանա-Թըըլարըն վէ միւէլլիֆլէրին, Թէէլիֆաթ ու Թէրճիմէլէրինին էսամիսինի կէօզտէն կէչիրմէյէ զահմէթ չէքմիյէրտէ, Թէն-վիրի միլլէթիմիզէ տայիր պիր չէյ կէօրիւր-լէր իսէ, պիզէ խապէր վէրսինլէր քի, պիզտէ ճէվապըն միւթաալէմըզը պէյան իտէլիմ։

Նյաղանի, նիմ եազանի, վէ էհլի Մատէ-

նիյյէթ միլլէթլէրին արա եէրինաէ օլան ֆարգ, նէ փարա տըր, նէ գուվվէթ տիր, նէ չօգլուգ տուր, վէ նէաէ տօղուշտուր: Պունլարըն քեաֆֆէսի տախի, իւչ գըսմ իչիւն միւսավի տիր, եանի իւչ գըսըմտա տախի, զէնկին, գուվվէթլի վէ սայիրէ վար տըր, լաքին, էվվէլքի էքի գըսըմլարտա մէտէնիյյէթ էքսիք պուլունմագտէ տիր:

«Նէ՞ տիր պունուն սէպէպի»

Պունուն անճագ պիր սէպէպի վար տըր, եանի ճէհալէթ, եանի մէքթէպսիզ մահրումիյէթ, եանի օգումայա վէ ուլում ու ֆիւնունա հագարէթ, եանի պաթըլիյէթ վէ եապանիլիյէ րիայէթ:

Հայվանլար եէրլէր իչէրլէր, վէ եաթարլար ույուրլար, ասլա նէ ճինսլէրինի տիւշիւնիւրլէր, վէ նէ աէ պիր տէրէճէտէն սօնրա պիլիրլէր քէնտի էվլատլարընը:

Եապանիլէր, եէրլէր, իչէրլէր, վէ եաթարլար ույուրլար, նէ տիւնեա վազիֆէլէրինաէ տիր վէ նէաէ ինսանիյյէթ:

Պիզիմ եապանիլէր, եէրլէր իչէրլէր, վէ եաթարլար ույուրլար, լաքին ճիւզիճէ էվլատլարընը վէ ֆամիլեալարընը տիւշիւնիւրլէր, վէ թափիաթիյլէ ճիւզիճէտէ եաղըպ օգումագ պիլիրլէր:

Հալպու քի էհլի մէտէնիյյէթլէր, պունլարըն քեաֆֆէսինի իճրա իթտիքտէն սօնրա, քէնտի շախսլարընը տիւշիւնտիւքլէրի կիպի, եինէ քէնտի շախսլարընը, եախօտ քէնտի մէնֆաաթլարընը տահա զիյատէ տիւշիւնտիւքլէրի իչին, ասըլ ինսանլըղը իճրա իտէրէք, պիւթիւն ինսան ճինսինին իլէրու կիտիպ, վէ սէաատէթի հալէ նայիլիյյէթինի տախի տիւշիւնիւրլէր:

Բինհայէթ, եալընըզ քէնտիսի իչին եաշամայը տիւշիւնէն ատէմ, ասլա պաշգա ատէմլէրին, եանիկ տիւնեանըն հագգընտա քեափի մալիւմաթ իթմէյէ վէ իլէրու կիթմէյէ արզու իտիպ, վէ տույղու տույմատըղընտան, էօյլէճէ հայվան հալինտէ գալըր, վէ ինսան կիպի եաշամագ իսթէյէն ատէմ իսէ, ճէմիյէթի պէշէրիյյէյէ տախիլ օլմագ իսթէր, տախիլ օլտուգտա իլէրու կիթմէսինէ չալըշըր, իլէրու կիթմէսինէ չալըշմագ իսթէտիքտէ, հէր պիր շէյի անլամըղ պիլմէյէ, վէ պինաէն ալէյհ օգումայա եաղըմյա մէճպուր օլուր, վէ օգույուպ եաղըրգճա խասսէլէրի աչըլըր, տույղուլարը չօղալըր, ֆիքրի ճիւզէլիր, գալպի պիւյիւր, Ալլահըն ազամէթինի անլար, վէ քէնտի ինսանլըգ գատր ու հայսիյէթինի ֆէհմ ու տէրք իթմէյէ պաշլար:

Պասմա իճատը չըգմանա գատար, պիր ատէմ վէ եախօտ պիր մէմլէքէթ պիրը պաշընա ուլում ու ֆիւնուն պապընտա իլէրու կիտէ պիլիր իտի, լաքին ումումէն ինսան էվլատը շու նիյմէթէ հիսսէտար օլամազ իտի: Պասմա իճատը չըգտը, պիր ատէմին վէ եախօտ պիր մէմլէքէթին նուրու յլա, գօլայճա հէր եէր թէնվիր գըլընմայա պաշլատը. վէ ֆիքրի ինսան օլ գատար պիր պիրէյլէ չաթըշտը, պիրլէշտի, վէ պիր պիրին թէնվիր իյլէտի քի, շու պիւթիւն Ավրոպայը, կէրէք մատտի վէ կէրէք մանէվի միւնասէպէթլէր իլէ, հէման պիր մահէլլէ թարզընա գոյան շունճա ուլում ու սանաթլար մէյտանէ կէլտիլէր, վէ իճրայէ պաշլատըլար. Նասըլ քի պասըրին, եավաշ եավաշ իքիւրէյի արզըն հէր պիր գըսմը այնի սուրէթլէ պիրլէշիւր, վէ ինսանըմ տէյի տիւնեայա կէլմիշ օլան տախի, տէյիլ տիւնեանըն անճագ պիր քէօշէսինտէ եաշամըշ օլաճագ տըր, իլլա տիւնեատա եաշամըշ օլաճագ տըր: Մութլա՞ օլ կիւնլէրտէ տօղաճագլարա:

Իշպու, էսքի զէմանտա պիր եա պիր գաչ ատէմ, պիր մէմլէքէթտէ վէ եախօտ պիր տէվլէթտէ տիւշիւնիւր սէօյլէր իտի, վէ պիր գամ, պիր էհալի, վէ պիր միլլէթ տինլէր վէ իթաաթ իտէր իտի, տիմէք տիր քի, տայիմա էհալի րէսմէն տէյիլ իտէտէ, հագգագաթի հալտէ, քէնտի ինսանլըղընը թանըմայարագ, ատէթա էսիր մէսապէսինտէ պուլունմագտէ իտի. լաքին շիմտի հէր ատէմ տիւշիւնմէքտէ, հէր ատէմ սէօյլէմէքտէ, հէր ատէմ տինլէմէքտէ, վէ հէր ատէմ իթաաթ իթմէքտէ տիր. եանի հէր ատէմ հէմ ամիր պուլունմագտէ, վէ հէմտէ մէմուր պուլունմագտէ տիր. վէ հաթթա հիւքիւմտարլար տախի, շու գանունէյի ճէտվէլի ճինանէ րիայէթ ու միւթաապէաթ իթմէքտէ տիրլէր. չիւնքի տէսփօթլուղուն վագթի, վագըթ իլէ պէրապէր կէչմիշ կիթմիշ օլտուղուն թանըրմագտէ տիրլէր.

Տիւնեայա շու բուհ եանի շու մէտէնիյյէթ րուհու հիւքմ իթմէքտէ, վէ հէր թէրաքքիյէ մէմլէքէթ ու միլլէթ, շու միւպարէք րուհչեարըն րէվիշիյլէ իլէրու տօղրու կիթմէքտէ օլտուղու, վէ օլ րուհ իլէ օլ րէվիշ եէնիլմէզ վէ թէպտիլ թաղսիր գապուլ իթմէզ պիր հալտէ պուլունտուղու թագտիրտէ, հալեա պազը շաշգըն մէմլէքէթլէր, վէ շաշգըն միլլէթլէր, իւչ գուրուշլուգ պիր մանզալ քէօրիւկիւ իլէ, լօտօսս վէ բօյրազա գարշը գօյմայա չալըշըր կիպի, գարշը գօյմայա չալըշմագտէ տիրլէր.

Շու շաշգընլըղա պաշլըճա հիսսէտար պուլունմագտէ տիր միլլէթիմիզ տախի:

Ընճանաճա՞գ վէ ութանաճա՞գ հալ:

Հէլէ Հայաստան մանէվի սուրէթտէ էօլմիւշ, վէ ճէհալէթ ու պաթըլիյյէթ, վէ պինապէրին սէֆալէթ մէզարընտա կէօմիւլմիւշ օլտուղու հալտէ, շիմտիյէ գատար քէնտույէ րէհպէր, հաքիմ վէ հէքիմ պուլունան ամիրալար վէ րուհպանլար, Պաղարու կիպի եաթարըը մէզարտան գալտըրըլմասը նիյյէթիյլէ, ուլում ու ֆիւնուն վէ մէտէնիյյէթ Քրիստոսունա միւրաճաաթ իտէճէք եէրտէ, եաղը՞գ քի, խաթըրլարընա տիւշտիւքճէ, անճագ պիր օղըրմուցի սէօյլէմէքտէ տիրլէր...

Հէր եէրի պիր սաաթ իչին պէր թարաֆ իտէլիմ, պու կիւնքի կիւն Խոթանպօլտա քի Հայլարըմըզ տախի, պիւթիւն պիւթիւն նիմ եապանիլէրէ մախսուս պիր հալտէ պուլունմագտէ տիրլէր, վէ պունուն իսէ սէպէպի, ասլա պաշգա պիր շէյ օլմայուպ, իլլա վէ իլլա մէքթէպլէրիմիզին նիզամըզ պուլունմասը, վէ էհալինին քիթապ վէ ղազէթա օգումամասը պուլունմագտէ տիր, վէ պունա տախի իսպաթ, պասըլան քիթապլարըն վէ ղազէթալարըն սայըլընըն ութանաճագ տէրէճէտէ ազըլըղըտըր. Հէլէ օլ պիր թագըմ ճահիլ ատէմլէրին լիսանէն, վէ պիր գաչ միւէլլիֆլէրին տախի թաշըրիտէն, զէվալլը էհալիյի տայիմա ճէհալէթ ու պաթըլիյէթէ սէվգ իտէրէք, ճան կէօզլէրինի քէօրլէթսիպ, վէ չէվգ ու ղայրէթ գանլարընը գուրութմայա չալըշտըգլարընը իշիթտիքճէ կէօրմէքտէ վէ իշիթմէքտէյիզ:

Հաֆը՞զ Ալլահ, ուլում ու ֆիւնուն, ատապ ու թէրպիյէ վէ մէտէնիյէթ, նէ՞րէլէրտէ տիրլէր, պիզ վէ պիզիմ րէհպէրլէրիմիզ նէ՞րէլէրտէյիզ:

Պիզ Ինգլիզ Սուրհունթիւն թարաֆընտան, էվվէլ էմիրտէ, միլլէթիմիզին քիթապէթի հալինէ տիգգաթը քեամիլ իւզրէ նազար պույուրուլաճաղըն, վէ հիչ տէյիլ իսէ, միլլէթիմիզին իլէրուտէ պիր սէաատէթի հալէ նայիլիյէթի նիյէթի խայրիյէսիյլէ, լազըմ կէլէն թէտպիր ու թարիգէ միւսարաաթ օլունաճաղըն էմէլ իթմէքտէ իտիք, լաքին էսէֆ իտէրիզ քի, հալեա պու կիւնէ գատար, նէ մէյտանտէ պիր Ուսումնական խօրհուրտ սէմէրէսի կէօրիւլմէքտէ տիր, վէ նէաէ մէքթէպլէրին հալլէրինտէ, էվվէլքի հալլէրինտէն զիյատէ, զէրրէճէ պիր ֆարգ միւշահէտէ օլունապիլմէքտէ տիր:

Մէքթէպլէր իւզէրինէ պունտան սօնրա տայիմա սէօյլէյէճէք օլտուղումուզտան, պու տէֆալըգ պու գատարընը քեաֆի սայըլըմտա, շու Խոթանպօլտաքի էհալիմիզի, քիթապ վէ ղազէթա օգումամասը իւզէրինէ ճիւզիճէ միւթալաամըզը պէյան իտէլիմ:

Էհալիմիզ պաշլըճա իւչ գըսմա թագսիմ օլունմուշտուր, եանի պիրինճիսի զէնկինլէր վէ րուհպանլար: Պունլար ալէսսէվիյէ քիթապէթ ալէյհինտէ օլ գատար հագարէթ իպրազ իթմէքտէտիրլէր քի, էկէրչի կէօզլէրիմիզ իլէ կէօրմէյիպտէ, շու հալլէրինի, 40—50 սէնէ սօնրա թարիխլէրտէ օգումուշ օլսա իտիք, ատէթա պիր հիքեայէն մագամընտա թութարագ, ինանմագ իսթէմէյէճէք իտիք:

Իքինճի գըսմը ալամը նաս վէ ճահիլ ու ֆագըր թագըմը տըր քի, թափիաթիյլէ օգումագ նէ իտուկին պիլմէյիպ, վէ քէնտիլէրի թէշվիգ ու թահրիք իտէն օլմատըղըճա, հիչ պիր վագըթտա, ճէհալէթ ույգուսունտան ույանամայաճագլարընտան, կիւն պէ կիւն սէֆալէթ կիրտապընա եուվարլանըրագ կիթմէքտէ տիրլէր: Օ՞հ վախլըլար...:

Վէ իւչիւնճիւ գըսմը տախի, տէլի գանլը վէ աղ չօգ օգումագ լէզզէթին ալմըշ օլանլար իսէլէրտէ, պունլարըն տախի պիր գըսմը ֆագըր օլուպ, քիթապ վէ ղազէթայա փարա եէթիշտիրէմէմէքտէ, վէ տիկէր գըսմը իսէ, խմբագ օլտուգլարընտան, կիյա հէր պիր շէյի պիլիրլէր վէ անլարլար, վէ ասլա պունտան սօնրա օգումայա իհթիյաճլարը եօգ տուր կիպի, խօտպէնլէքլէ քէնտի քէնտիլէրինէ ալիմլիք թասլամագտա տըրլար:

Պունլարըն իչինտէ էն զիյատէ թայֆիպ օլունմայա շայէսթէ պուլունանը րուհպան կիւրուհի իսէտէ, զաթէն անլէրին հալի անլաշըլմըշ օլմաղին, հիչ եէրինէ վաղ իտէրէք, սարֆը նազար իտէլիմ, իքինճի թայֆէյ օլունմայա շայանլար զէնկինլէր տիրլէր քի, ալէսսէվիյէ հէր նէվի սէֆահաթ ու չէհվանիյէթի ֆասիտէ իլէ, վէ խուսուսիյլէ գումարպազլըգ իլէ, իմրարը էվգաթ իթմէքտէ տիրլէր. վէ շու միւհիմ իլէթ պու սէնէլէրտէ միլլէթիմիզէ օլ գատար եայըլմըշ տըր քի, էկէրչի գումարպազլըղըն պիր եէրէ թօփլանըլարագ կէօրիւլէրինէ եաթմալար ասըլմասը լազըմ կէլտէ, զանն իտէրիզ քի, էն պիւյիւք եաթթալար, պիզիմ էն պիւյիւք վէ էն միւթէպէրլէրիմիզտէն, վէ հաթթա միլլէթճէ մէմուրիյէթլէրտէ պուլունարագ, սէաատէթի միլլէթիմիզի կիճէ կիւնտիւզ տիւշիւնմէյէ սէօզ վէրմիշ օլանլարտան չօգլարընըն... կէօզիւլէրինտէ կէօրիւլէճէք տիր:

Վէ իւչիւնճիւ թայֆիպ օլունմայա շայանլար, օլ ազգասէրլիք վէ ուսումնասէրլիք թասլայան լաֆ ու կիւզաֆ քիւրլէրի տէլի գանլըլար տըրլար քի, ալէսսէվիյէ պալօլարտա, թէաթրօլարտա վէ... լարտա վագըթ կէչիրիպ, գուտրէթ ու տէրէճէլէրինտէն զիյատէ մասրաֆլար իթմէքտէ տիրլէր:

Վէ էն՞ զիյատէ էսէֆ իտէճէք եէրի տախի շուրասըտըր քի, գօս գօճա պիր Խոթանպօլտա, օգումայա խահիշլէր վէ ղայրէթի միլլիյէ իլէ մէլուֆ, անճագ պիր գաչ նիւզ քիշի պուլունմագտէ օլտուղունտան, անլէր տախի ումումուն շու մուսիպէթէնճամ հալին կէօրտիւքճէ, կիւն պէ կիւն ղայրէթլէրին տիւշիւյօր, վէ մէյուս ու միւքէտտէր օլմագտա տըրլար:

Միլլէթիմիզտէ օգումագ ալըշմասը օլմամասընա տայիր շունճա տէհշէթլը սէպէպլէրտէն պաշգա, պիզճէ պաշլըճա պիր սէպէպ տահա կէօրմէքտէյիզ, եանի հէր քեսին, օգուտուղունու անլայըպ մէմուլ վէ մաթլուպ օլան լէզզէթի ալամամասը վէ պինաէն ալէյհ իսթիֆատէ իտէմէմէսի:

Պունուն տախի սէպէպի իքի տիր, եանի պիրինճիսի, միլլէթիմիզ քիթապէթինտէ շիմտիյէ հալ պիզզարուր գուլլանըլմագտէ օլան իքի լիսանը, եանի կէրէք էրմէնիճէյի վէ կէրէք թիւրքճէյի հէրքէսին լայըգըյլէ անլայամամասը. վէ իքինճիսի տախի, շիմտիքի եազըլան պաշհալար, էօյլէ էվվէլքի կիպի, գուրու իլէ թիլքինին, չէյթան իլէ քէրինին մասալլարընտան, վէ պիր գաչ եիւզ լուղէթ իլէ տէօնէն տուալարտան իպարէթ օլմայուպ, իլմ, հէր իլմ, հէր սանաթ, վէլհասըլ հէր գօլ մալիւմաթտան միւրէքքէպ պուլունմագտա տըր: Հալպու քի միլլէթիմիզին շիմտիյէ գատար օգութտուրուլան չէյլէր քէք պայաղը չէյլէր օլուպ, մէքթէպլէրտէն չըգանլար թապիաթիյլէ, մաչտուտ պիր թէսավվուր, վէ գարանլըգ պիր մալիւմաթա մալիք պուլունմագտա տըրլար:

Իշթէ պիզ, պաշգա սէպէպլէրին էօնիւնիւ ալամայաճաղըմըզը պիլտիկիմիզտէն, վէ շու էն սօնրաքի սէպէպին իսէ էօնիւ միւմքին մէրթէպէ ալընապիլտիկի թագտիրտէ, քիթապէթ մէյտանընտա քէք չօգ ֆարգ կէօրիւլէպիլէճէկինէ ագըլըմըզ չէհատէթ իթտիկինտէն, Ֆրանսըզ միւէլլիֆլէրինտէն Ժոլ տը Ժուվանսել նամ ալիմին պիր քիթապընըն թէրճէմէսինի պէզայէթ էլէմիթէտէն կէօրէրէք, իճրասընա միւսարաաթ իթմիշիզ տիր:

Միւմայիլէյհ ալիմ, շիմտիյէ գատար կէլիպ կիթմիշ ալիմլէրին թութտուգլարը կիւճ, եանի եալընըզ ալիմլէրէ մախսուս օլան թարիգի պըրագըյարագ, վէ էն եիւքսէք իլիմլէրի, ճիւզիճէ եազմագ վէ օգումագ պիլէնլէրէ տախի անլաթըրմագ, վէ օն օնպէշ սէնէ կիտիպ մէքթէպլէրտէ էօմիւրլէր թիւքէթ իտէմէյէնլէրի, միւմքին մէրթէպէ ճէհալէթտէն գուրթարմագ իսթէյէրէք, քէնտիսի ֆէտագեարանէ պիր գօլայ թարիգ թութմուշ տուր:

Պիզ էհալիյէ էօյլէ պիր թագըմ պօշ հիքեայէլէր, ֆայտէսիզ նասիհաթլար, պիլիմ իչին զէրրէճէ մէնֆաաթը վէ իգթիզասը պուլունմայան քըլըթըգա պահալարը օգութտուրմագտան իսէ, իլիմ տիմէք նէ տիմէք տիր, վէ ատէմ տիմէքնէ տիմէք տիր, ճիւզ ու քիւլլի անլաթըրմագ արզուսինտէ պուլունտուղումուզտան, մէզքիւր քիթապըն հէր հաֆթա թէրճիւմէսինէ ալվամ իտէրէք, տէօրթ պէշ այտա պիթիրէճէք օլտուգտան պաշգա, հատտիմիզէն զիյատէ պիր ֆէտաքեարլըգ իտէրէք, հէր իլմէ տայիր պուլունան րէսիմլէրի տախի վազ իտէճէյիզ:

Մէզքիւր քիթապը միւմքին մէրթէպէ աչըգ լիսան իլէ, վէ անլաշըլըր թաբիրլէր իլէ թէրճէմէ իթտիքտէն պաշգա, քէնտի թարաֆըմըզտան տախի, պազը իյզահաթլար վիրէճէյիզ:

Մէզպուր թէրճէմէմիզ պարըճա քիթապ օլարագ տախի պասըլաճաղընտան, էվվէլինտէ պուլունան տիգգաթէ շայան պիր մուգատտէմէսի, խայլիճէ ուզունճա օլտուղու էճիլտէն, օնտան շիմտիքի հալ սարֆը նազար իյլէմիշ իսէքտէ, իլէրուտէ հէմ եինէ իշպու զաղէթամա նէշր իտէճէյիզ, վէ հէմտէ քիթապընա տէրճ իյլէյէճէյիզ:

Սագըա մէզքիւր քիթապըն թէրճիւմէսի լայըղըյլէ անլաշըլմագ իչին, խայլիճէ տիւշիւնիւլմէյէ, վէ միւթալաա իլէ օգունուլմայա միւհթաճ պուլունաճագ տըր, չիւնքի տէտիքսա, օնտա պահս օլունան իլիմլէրի պիր ատէմ էօյրէնմէք իչին, Եվրոպանըն էն մէշհուր պուլունան մէտրէսէլէրինտէ, եըլլարճա սարֆը էմէքտէ վէ պէզլի վիճտան իթմէյէ մէճպուրիյյէթ վար էքէն, հէր օգույան տէօրթ պէշ այ զարֆընտա, միգտարի քիֆայէ քեսպի մալիւմաթ իյլէյէճէք տիր, վէ հէմտէ, արզու իտէրիզ քի, միլլէթիմիզ տախի, էկէր միւմքին օլուր իսէ, շու միւնասէպէթ իլէ ճիւզիճէ տիւշիւնիւպ միւթալաա իթմէյէ ալըշսըն. զիրա շիմտիյէ գատար հէր օգուտուղունու հէման պիր գահվէխանէ քէօչէսի մասալը կիպի, չէօյլէ պիր կէօզ կէզտիրտիքտէն սօնրա, պիր թարաֆա աթմագտա, վէ միւլահազա ու միւթալաա տէնիլէն, էն աղըր վէ էն իգթիզալը պիր հալտէն, պիւթիւն պիւթիւն մահրում պուլունմագտէ տիր: Մուսիպէթէնճա՞մ հալ:

Շիմտիտէն սէօյլէրիզ քի, կէրչի պիր իքի հաֆթա, մէզքիւր քիթապըն թէրճիւմէսինի օգույանլարտան պազըլարը, պիլիքիտէ չօգլարը, բէք գուրու պիր շէյ եէրինէ գօյարագ սըգըլաճագլար, վէ սանճ ալըամէթլէրի կէօսթէրէճէքլէր տիր, լաքին շունու տախի իլմի էյլէյ իւզրէ սէօյլէրիզ քի, պիր գաչ հաֆթատան սօնրա, ճիւզիճէ տույղուսու, վէ ուլում ու ֆիւնունա արզուսու օլանլար, ատէթա ալեագա իտէրէք, տէօրթ կէօզ իլէ նիւսխալէրին չըգաճաղը կիւնէ պէքլէյէճէքլէր տիր:

Մէզպուր թէրճէմէմիզտէ, պաշլարըն վէ պազը ճիւմլէլէրին պաշլարընտա կէօրիւլէճէք օլան րագամլար, պիրէր իշարէթ տիրլէր քի, սօնրատան վագըթ կէլտիքչէ, սէպէպինի վէ խըլասէթլէրինի պէյան իտէրիզ:

Կազա թիւրքճէտէ հէր ուլում ու ֆիւնուն լուղէթի պուլունմատըղընտան, պիզզարուր պիր թագըմ արէպի վէ ֆարիսի լուղէթլէր իսթիմալ իտէճէք իսէքտէ, օգույանլարա պիր գօլայլըգ օլսուն իչին, էլտէն կէլտիկի գատար մանալարընը աչըգ սուրէթտէ պէյան իթտիքտէն պաշգա, պազըն ֆրանսըզճալարընը, պազըն էրմէնիճէլէրինի, վէ պազըն տախի թիւրքճէ թապիրլէրինի, շու ( ) իշարէթին թապիր օլունան իքի եարըմ այ չէքլինտէ չիզգիլէր իչինտէ վազ իտէճէկիզ տիր:

Միլլէթիմիզտէ օգունաճագ քիթապ եօգ տուր քի օգույալըմ տէյէնլէր, պագալըմ պունա նէ տէյէճէքլէր, իշթէ քէնտիլէրէ էն եիւքսէք, վէ էն զիյատէ ֆայտէլի պիր քիթա՞պ.

Կ. Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ՄՈՒԳԱՏՏԵՄԷԼԷՅԻ ՄՈՒՆԱԺԱԳԻՄԷ

ՄԷՍԱՖԷ

ՎԻՍԱԹ

(1) Մ՝էսաֆէ (էսբաս) տէնիլէն շէյին նէ օլտուղուն բէք էյի գարար վէրիպ անլաթըլըմագ միւմքին տէյիլ տիր ։

Պու ծիւմլէ իլէ , մէսաֆէ հագգընտա պուլունան մալիւմաթը սահիհէյի պիլմէք տախի էյլէմիյէնէթտէն տիր ․ չիւնքի , քեայինաթըն (1) նէ օլտուղունու անլամագ իչին թէֆթիշէ չըգըշտըղըմըզտա , էօնիւմիւզէ իլք չըգաճագ շէյ մէսաֆէ տիր ։

Ինսանլար մէսաֆէ նէ իտուկինի անլամագ իչին , ֆիքիրճէ պիր չօգ պիր պիրինտէն կէնիշ մանեալարա վէ թէսավվուրլարա միւհթաճ օլմուշտուրլար , նասըլ քի պիզ տախի , պիր թագըմ էօյլէ թէսավվուրլարը քէնտիմիզէ գըլաղուզ իտէճէկիզ տիր ։

Մ՝էսաֆէ էօյլէ պիր շէյ տիր քի , հէր պիր շէյի քէնտի իչինէ ալըր ; լաքին քէնտիսի հիչ պիր շէյին իչինէ կիրմէզ , եանի նէ ուճու վարտըր , վէ նէտէ հուտուտու ։

Պիզիմ տիւնեա , պիզիմ այ , պիզիմ կիւնէշ , վէ հիսապսըզ եըլտըզլար , շու մէսաֆէ տէնիլէնտիր շէյին իչինտէ , տարմատաղըն եայըլմըշ տըրլար ։ Վ՝է պունլարըն արա եէրինտէ պուլունան ազըլտան խարիճ ուզագլըգլար իսէ , պաշգա պիր շէյ օլմայուպ , իլա աւըլ մէսաֆէնին պիր բարչալարը տըրլար ։

Շ՝ու մէսաֆէ իչինտէ կէօզ իլէ վէ տիւրպին իլէ կէօրէպիլտիկիմիզ եըլտըզլարտան տահա եօգարուլարտա նէ վար իտուկին , վագաա պիլմէյիզ , ֆէգաթ շիւբհէսիզ օլարագ , օնլարտան եօգարուտա տախի , եինէ մէսաֆէ իչինտէ եըլտըզլար պուլունմալը տըրլար ․ լաքին , ֆիքըրիմիզճէ , բէք չօգ եիւքսէքլէրէ չըգտըգտան , վէ էն եիւքսէք եըլտըզլարը տախի կէչտիքտէն սօնրա , պուլաճաղըմըզ տայիմա մէսաֆէ օլաճագ տըր ․ չիւնքի , խաթէր գարանլըգ օլսուն , խաթէր պօշլուգ օլսուն , վէլհասըլ հէր նէ քի պուլունուր իսէ պուլունսուն , էլպէթթէ մէսաֆէնին իչինտէ պուլունաճագ տըր ։

Պազը քէրրէ ֆիքրիմիզ կէօյլէրէ գատար չըգարագ , մէսաֆէնին հէր թարաֆընը , էնինէ վէ պօյունա տօլաշսա կէզսէ , վէ եըլտըզլարը տախի կէչսէ , ազըպէթթքեար քէնտույի , մէսաֆէնին իչինտէ պուլաճագ տըր , չիւնքի էօնիւնէ հէր նէքի չըգսա , օ տախի քէնտիսի կիպի մէսաֆէնին իչինտէ տիր ։

Բէգալէք , խաթէր պաշըմըզտան եօգարը , խաթէր պաղըմըզտան աշաղը , վէ խաթէր էթրաֆըմըզտա պուլունան հէր գանղի թարաֆա կիթսէք , քէնտիմիզի մէսաֆէտէն տըշարը չըգարամայըզ , տիմէք տիր քի , մէսաֆէ տէնիլէն շէյին հատտ ու հուտուտու եօգտուր վէ օլամազ ․ վէ պունտանտա նէչէթ իտէր քի , պու եաշատըղըմըզ տիւնեա , վէ սայիր տիւնեալար վէ կիւնէշլէր , վէ համթա հիչ պիր շէյ օլմասա իտի տախի , տայիմա մէսաֆէ պուլունաճագտըր ։

(2) Վ՝իւսաթ (էթանտիւ) տէնիլէն շէյ նէ գատար պիւյիւք օլսա , եինէ հուտուտսուզ օլամաղըղընտան , տայիմա մէսաֆէնին հուտուտ թահթընտա կիրմիշ օլան պիր գըսըմ օլապիլիր ։ —Վ՝իւսաթտա իւչ տիւրլիւ հալ պուլունա պիլիր , եանի պիրինճիսի ուզունլուգ , վէ օլ ուզունլուղատա տէնիլիր պիր չիզկի եախօտ պիր ուզագլըգ ։

Իքինճիսի , ուզունլուգ վէ էնլիլիյին իքիսի պիրլիքտէ պուլունմասը տըր քի , օլ վագթ սաթըհ , եանի պիր շէյին եիւզիւ տիմէք օլուր ։

Իւչիւնճիւսիւ , ուզունլուգ , էնլիլիք , վէ տէրինլիյին իւչիւ պիրլիքտէ պուլունմասը տըր քի , օլ վագթ , օլ շէյ , եա պիր ծիսմ տիմէք օլուպ , վէ եախօտ մէսաֆէ իչինտէ , հէր թարաֆընտան հուտուտլա պըրըլմըշ պիր պօշ եէր տիմէք օլուր ։

Իշթէ պունտանտա նէչէթ իտէր քի , վիւսաթ տէնիլէն շէյին տայիմա հատտ ու հուտուտու պուլունաճաղընտան , էօլչիւ ալթընա կիրէճէկի աշիքեար տըր ։

Էթրաֆըմըզտա պուլունան հէր պիր շէյին , խաթէր ուզագտա օլսուն խաթէր եագընտա , էօլչիւսիւնիւ պիլմէք , իսաան օլան իչին , էն իգթիզալը պիր շէյ տիր , վէ վիւսաթըն էօլչիւսիւնիւ պուլմագ իչին տախի , լազըմ կէլէն իլիմ , հէմ եանըլմազ օլան , վէ հէմտէ էն կիւզէլ իլիմլէրտէն պիրիսի պուլունան իլմի հէնտէսէ (երկրաչափութիւն) տիր ։

Իլմի հէնտէսէ իլէ , վիւսաթ տէնիլէն շէյին պօյու , էնի , վէ տէրինլիյի , հիքմէթ նէվինտէն պուլունան պիր տօղրուլուգ իւզրէ էօլչիւլէ պիլիր ․ էմմա խաթէր իսէ էօլչիւլէճէք շէյ , մէթրօնուն պինտէ պիր բայընտան տախի քիւչիւք օլսուն , վէ եախօտ խաթէր իսէ , միլիօնլարճա սաաթլըգ ուզունլուգտա պիւյիւք օլսուն , սօնա վարըլըֆէտէն տէյիլ տիր ։

Իլմի հէնտէսէ մարիֆէթիյլէ , պիր ծիսմ իլէ տօլմուշ օլան , վէ էլիմիզէ թութուլապիլիր վէ եախօտ կէօզիւմիւզէ կէօրիւնէպիլէն վիւսաթ , մէսէլա պիզըմ քէնտի վիճուտիմիզին վէ պիր եըլտըզըն թութտուղու եէր էօլչիւլէպիլտիքտէն պաշգա , պիզէ պիր պօշլուգ տուր կիպի կէօրինէն , վէ պիզիմ կիտիպ տօլաշամատըղըմըզ եէրլէր , մէսէլա իքի տաղըն թէփէլէրի արասընտա պուլունան ուզագլըգլար , վէ եախօտ եըլտըզլար իլէ պիզիմ արա եէրիմիզտէ պուլունան մէսաֆէնին գըսըմլարը տախի , էօլչիւլէպիլիրլէր ։

Լ՝աքին , մէսաֆէնին նիհայէթի օլմատըղընտան , անըն թէքմիլինի էօլչմէք տախի օլամազ ․ տիմէք տիր քի , պիր ատէմ մէսաֆէնին նէ օլտուղունու , անճագ ֆիքրիյլէ ֆէհմ ու տէրք իտէպիլիր ։

Վ՝իւսաթ տէնիլէն շէյտէքի կէօրիւլէն պիւյիւքլիւք , հագգը զաթինտէ պիր սահիհլիք օլմայուպ , իլա պիզիմ քէնտիմիզէ օլան նիսպէթէ նազարէն , պիր շէյէ քիւչիւք եախօտ պիւյիւք իսմինի վէրիրիզ ․ տիմէք տիրքի , շու պիւյիւքլիւք քիւչիւքլիւք թէսավվուրու , պիզիմ քէնտիմիզտէն չըգմագտէ տիր ։ Մ՝էսաֆէյէ պիզտէն պիւյիւք օլանա պիւյիւք տէրիզ , վէ պիզտէն քիւչիւք օլանա քիւչիւք տէրիզ ․ հալ պու քի պիզէ ղայէթ պիւյիւք կէօրինէն պիր տաղ , տիւնեանըն պիւյիւքլիւյիւ իլէ թաթպիգ օլունտուղու հալտէ , բէք քիւչիւք պիր շէյ օլտուղու անլաշըլմագտէ , վէ քէզալիք , պիզէ ղայէթ քիւչիւք կէօրինէն պիր խաշխաշ թօխումու , նիչէ ճանըը հայվանլարտան , պինլէրճէ տէֆա պիւյիւք պուլունմագտէ տիր ։

Տիմէք տիր քի , պիւյիւքլիւք վէ քիւչիւքլիւք տէնիլէն հալ , իքի վիւսաթըն պիր պիրինէ օլան նիսպէթինտէն հասըլ կէլմէքտէ տիր , վէ պինաէն ալէյհ տիմէք տիր քի , պիր վիւսաթ հէր նէ գատար պիւյիւք օլսա , եինէ հէր հալտէ մէսաֆէտէն քիւչիւք գալաճագ տըր ։

Վ՝է պունտանտա նէչէթ իտէր քի , էն գիյաթէ գուվվէթլու տիւրպինլէր մարիֆէթիյլէ , հէր նէ գատար եիւքսէքլէրէ չըգըլ , տէրինլէրէ կիրսէք , վէ թա էն գիյաթէ ուզագլարտա պուլունան եըլտըզլարա գատար կիթսէք , եինէ աւըլ մէսաֆէյէ նիսպէթլէ , բէք ազ պիր ուզագլըգ , եանի բէք ազ պիր վիւսաթ տօլաշմըշ օլուրուզ ։

Վ՝է իշթէ պունտանտա աշիքեար անլաշըլըր քի , շու պիզիմ իւլքէրինտէ պուլունտուղումուզ տիւնեա , շու միլիօնլարճա տիւնեալարըն , կէզիպ տօլաշտըգլարը , օլ նիհայէթսիզ մէսաֆէնին իչինտէ , անճագ պիր նօգթա պիւյիւքլիւյիւնտէ պուլունմագտէ տիր ։

(1) Քեայինաթ լուղէթինտէն , տիւնեա , կիւնէշ , այ , եըլտըզլար վէ քեաֆֆէյի մախլուգաթ անլաշըլմալը տըր ։

ԶԷՄԱՆ

ՄՈՒՏՏԷԹ

(3) Զէման տախի գարար եախօտ թէքմիլ պիր մանեա գաբուլ իթմէյէն պիր շէյ տիր ։

Զէման հագգընտա լազըմ կէլէն մալիւմաթ , թա չօճուգլուղումուզտան պաշլայարագ , աղըլ ու ֆիքրիմիզէ հիքմ իթմէքտէ տիր ։

Հէր շէյին պիր պիրինի թէագգուպ իթմէքտէ , եանի պիր պիրի արգասընտան զուհուրա կէլմէքտէ օլտուղուն կէօրմէքտէյիզ ։

Պու պիր պիրի արգասընտան զուհուրա կէլմէքտէ օլան շէյլէրտէն պիր գըսմը նիզամըլ սուրէթտէ , վէ պինլէրճէ թարզտա զուհուրա կէլմէքտէ տիրլէր , մէսէլա բույի սէմաւէքի պուլութլար , վէ տիկէր գըսմը տախի , պիւթիւն պիւթիւն նիզամ իւզրէ , վէ թէպտիլ ու թաղըիր գապուլ իթմէզ սուրէթտէ , մէսէլա կիճէլէր իլէ կիւնտիւզլէր ։

Ա՝յնի վագըթտա , նիչէ վէ նիչէ շէյլէրին զուհուրա կէլմէսինի վէ ղայպ օլուպ կիթմէսինի տախի կէօրմէքտէյիզ , մէսէլա չիչէք ։

Պազը շէյլէրին պաշլամագտա , վէ հէմտէ պիր վագթ տէվամ իթմէքտէ օլտուղըլարըն կէօրմէքտէյիզ , մէսէլա , պիր շիտտէթլը գըշ մէվսիմինտէքի գարլար ։ Էօյլէ պիր վագըթտա մէզքիւր գարլարըն նէ օլաճաղըն սիւալ իթմիքիմիզտէ , գարլար օրթատան գալգըտտա , իլք պահար կէլէճէք տիր տէյի ճէվապ վէրիրիզ , վէ հօգգամէթինտէ , գարլար էրիտիքտէն սօնրա , իլք պահարըն կէլտիկին կէօրմէքտէյիզ ։

Նիչէ շէյլէրին ասըլի , նէ հալտէ իտիկլէր , եինէ օլ հալտէ տայիմա գալմալարընը կէօրմէքտէյիզ , մէսէլա տաղլարտաքի գայալար , վէ սիւալ իթտիկիմիզտէ , նիչէ վէ նիչէ եըլլարտան պէրու , եինէ օլ հալլէրինտէ կէօրինմիշ օլտուղլարը ճէվապըն ալմագտայըզ ։

Իշթէ պու շէյլէրէ նազարէն , զէման տէնիլէն շէյին նէ օլմասը իւզէրինէ , ֆիքըրմիզճէ իւչ թուրլու թասավվուր բէյտա իթմէքտէյիզ , մէսէլա կէչմիշ զէման (մազի) , պուլունտուղումուզ զէման (հալ) , վէ կէլէճէք զէման (իսթիգպալ) ։ Վ՝է հէր շէյին միւտտէթինին եախօտ տէվամընըն տախի պիր տէրէճէսէ օլմատըղըն կէօրմէքտէյիզ ։

Լ՝աքին , պու կիւնքի պիզէ կէլմիշ սայըլան զէման եանի տիւնքի կիւն , պիզիմ իչին հալ (պուլունտուղումուզ զէման տիմէքտիր) սայըլըպ , վէ պիր կիւն տահա էվվէլ իսէ , էօթէկի սայըլմագտա տիր ։

Վ՝է քէզալիք , պու կիւնքի պիզէ կէլէճէք , եանի էօթէկի սայըլան եարընքի կիւն , եարըն տէյիլ օլ պիր կիւն տահա եանի կէճմիշ կիւն սայըլըպ , վէ շիմտի պիզիմ իչին իսթիգպալ սայըլան սէնէլէր , պիզտէն սօնրա կէլէճէքլէր իչին , թապիպաթըյլէ մազի եանի կէճմիշ սէնէլէր սայըլաճագ տըրլար ։

Տիմէքտիր քի , մազի , հալ վէ իսթիգպալ տէնիլէն շէյլէր պաշգա պիր շէյ օլմայուպ , անճագ վագըթին պիր սուրէթի , եանի պիզէ վէ եախօտ սայիր պիր մախլուգա նիսպէթլէ , վագթին պիրէր թարզըլ պուլունմասը տըր ։

Իմտի , էկէրչի պիզ հիչ օլմասա իտիք , էկէրչի կիճէլէրի , կիւնտիւզլէրի վէ սէնէլէրի էօլչէն եըլտըզլար օլմասա իտիլէր , վէ նիհայէթ էկէրչի մախլուգաթ պուլունմասա իտի , նէ պիր պիրի արգասընտան պիր թագըմ շէյլէր , վէ նէտէ պիր թագըմ ալամէթի թաալիյյէլէր զուհուրա կէլէճէք իտիլէր ․ վէ իշթէ օլ վագըթտա , վագաա տայիմա զէման տէնիլէն շէյ պուլունաճագ տըր , լաքին կէչմիշ զէման , կէլէճէք զէման , վէ կէլմիշ զէման տէնիլէն շէյլէր օլամայաճագլար ։

Զէման հագգընտա , մանեասըզ սուրէթտէ պիր թագըմ լուղէթլէր գուլլանըլարագ , պունու զէման եաքաճագ տըր , զէման տէյիշտիրէճէք տիր , վէ զէման մահվ ու խարապ իտէճէք տիր տէնիլմէք ատէթ հիւքմիւնէ կէչմիշտիր ։

Հ՝ալ պու քի զէման հիչ պիր շէյ եարամազ , չիւնքի նէ պիր մախլուգ տուր , վէ նէտէ պիր գուվվէթ տիր ։

Զէման տէնիլէն շէյին տախի , պիւյիւնիւհի մէսաֆէ կիպի , նէ էվվէլի վարտըր , վէ նէտէ սօնու վարտըր ։

Պիզտէն էվվէլ զէմանըն , էվվէլի վէ ախըրը եօգ իտի , վէ պիզտէն սօնրա տախի օլմայաճագ տըր ․ տիմէք տիր քի , զէմանըն աւըլ սահիհ իսմի , Էպէտիյէթ օլմալըտըր ։

Մ՝էսաֆէ տէնիլէն շէյ ծիսմ տէնիլէն շէյտէն նասըլ ազատէ պուլունմագտէ իսէ , զէման տախի էօյլէճէ ազատէ պուլունմագտէ տիր ։

Լ՝աքին , մէսաֆէնին հուտուտլանմըշ պիր գըսմը օլան վիւսաթը էօլչէ պիլմէք իչին , մաթլագ սուրէթտէ ծիսմ եախօտ վիճուտ միւհթաճ պուլունտուղումուզ կիպի , քէզալիք հէր նէ գատար էպէտիյէթ օլան զէման էօլչիւլէմէզ իսէտէ , զէմանըն պիր գըսմը օլան միւտտէթ եախօտ տէվամ տէնիլէն շէյի էօլչմէք իչին տախի , մաթլագ սուրէթտէ , վիճուտլարըն պիր պիրի արգասընտան կիտիպ կէլէրէք , տիւրլիւ պէ տիւրլիւ ալամէթլէր զուհուրա կէթիրմէսինէ միւհթաճ պուլունմագտէյիզ ։

(4) Կ՝էրէք էհալի լիսանընտա , վէ կէրէք իլիմճէ լիսանտա զէման տէյի գուլլանըլան շէյ պաշգա պիր շէյ օլմայուպ , իլա վագթին պիր գըսմը օլան միւտտէթ եախօտ տէվամ (տիւրէ) , եանի պիր շէյին վէ եախօտ պիր ալամէթին ազ եա չօգ , պիր միգտար վագըթ իչինտէ , եաշամասը , տայանմասը վէ տէվամ իտիպ սիւրմէսի տիմէք տիր ։

Պիզ տախի , զէման լուղէթինի , պիւթիւն ալէմին ումում սուրէթտէ խըթիմալ իթտիկի միւտտէթ , այնի մանեատա իսթիմալ իտէճէյիզ , լաքին հէր հալտէ շունու տախի տէր խաթըր իթմէլիյիզ քի , հէր գանղի շէյին օլուր իսէ օլսուն , տէվամ իթտիկի վագըթ , պիզէ նէ գատար ուզուն կէօրինիւր իսէ կէօրինսին , էպէտիյէթ վագթինին կէրէք կէչմիշ , վէ կէրէք կէլէճէքիյլէ թաթպիգ օլունտուղու թագտիրտէ , հէման հիչ նէվինտէն կիպի պիր շէյ տիր ․ ․ ․ ։

Մ՝էսաֆէնին քէնտինճէ ասլա պիւյիւքլիւքիւ վէ քիւչիւքլիւքիւ օլմայըպ , իլա քեայինաթըն մէճմուա պուլունան մախլուգաթըն պիր պիրինէ նիսպէթինտէն պիր պիւյիւքլիւք վէ պիր քիւչիւքլիւք զուհուրա կէլտիկի միսիլլիւ , վագըթճա էօլչիւլմէքտէ օլան ուզունլուգ վէ գըսալըգ տախի , քէնտինճէ օլմայըպ , իլա սաաթճէ ալամէթճէ վէ տէվամճա պիր նիսպէթտէն իպարէթ տիր ։

Մ՝էսէլա , մահպէստէ վէ եախօտ սիւրկիւնտէ պուլունան պիր ատէմ իչին , պիր սէնէ վագաա բէք ուզուն կէլիր իսէտէ , սէատէթի հալ իւզրէ եաշամագտէ օլան պաշգա պիր ատէմ իչին տախի բէք գըսսա կէօրինիւր ։

Կ՝իբչի , պիզիմ կիպի էօլճէ՞լիք ատէմլէր իչին , եիւզ եըլ , բէ՞ք պիւյիւք պիր շէյ տիր , լաքին օլ պիւլի թէնվիր իտէն ալամէթլէրը կիւնէշ իչին տախի , աճէպա էօյլէ՞ մի տիր ։ Հ՝աշա՛ ։

Բ՝էզալիք , պիր կիւն տէնիլէն շէյ , կէրչի պիզիմ իչին բէք գըսսա պիր վագըթ տըր , լաքին բէք չօգ ճանլը հայվանլար իչին բէք պիւյիւք պիր վագըթ տըր , չիւնքի հէմ տօղմագտա , հէմ հայաթտա եաշայըպ կէչինմէքտէ , վէ հէմտէ էօլիւպ կիթմէքտէտիրլէր ։

Իշվէթ , մէզքիւր հայվանլար , շու ծիւզիյաթ նէվինտէն օլան եիւկիւրմի տէօրթ սաաթ միւտտէթտէ , նիչէ եօլճուլուգլար իթմէքտէ , նիչէ գավղալարա կիրիշմէքտէ , պիր պիրին սէվմէքտէ , վէ իվլատ տախի տօղուրմագտա տըրլար ։

Վ՝է հէմտէ , օլ գատար ազ միւտտէթ իչին , քէնտիլէրին , բէք չօգ եաշամըշտըրլար տէյի գըյաս իթմէքտէ տիրլէր ։

Իլիմլէր սայէսինտէ էօյլէ ալէթլէր իհտաս օլունմուշտուր քի , զէմանը վէ եախօտ տահա սահիհի զէմանըն պիր գըսմը օլան միւտտէթի , բէք տօղրու սուրէթտէ էօլչէ պիլմէքտէյիզ ։

ՄԱՏՏԷ (ՄԱԹԻԷՐ)

ՃԷՎՀԷՐԼԷՐ (ԼԸ ՍԻՒՊՍԹԱՆՍ)—ՃԻՍՄԼԷՐ (ԼԸ ԳՕՐ)

(5) Տիւննեատա նէ գատար ծիսմ վէ նէ գատար ճէվհէր վար իսէ , քեաֆֆէսիտէ , պաշգա պիր շէյ օլմայուպ , իլա պիր չէքիլ վէ պիր սուրէթ ու կէօստէրիշ քեսպ իթմիշ մատտէլէր տիրլէր ։

Ծ՝իսմ տիմէքլէ , եալընըզ , ճանլը պուլունանլարըն , մէսէլա ինսանլարըն վէ հայվանլարըն ․ ․ ․ պիր չէքիլէ կիրմիշ օլան ծիսմլէրինի անլամամալըտըր ։

Պիր տաշ եախօտ պիր քէմիք բարչասը , պիր թաշ , վէ պիր գում թանէսի տախի , պիրէր ծիսմլէր տիրլէր ․ վէ քէզալիք տիւննեա , կիւնէշ , սէյյարէ թաբիր օլունան եըլտըզլար , գույրուգլու եըլտըզլար , վէ սայիր եըլտըզլար տախի պիրէր ծիսմլէր տիրլէր ․ վէ մէզքիւր ծիսմլէրին ծիւմլէսի տախի , մատտէտէն միւրէքքէպ (եարըլմըշ) պուլունմագտէ տիրլէր ։

Ճ՝էվհէր լուղէթի օլ գատար չօգ մանեալարտա վէ թարզլարտա գուլլանըլմըշ տըր քի , իշէրինտէն եալընըզ պիր թէքմիլ մանեա անլաշըլմամագ միւմքինսիզ օլմուշ տուր ․ հալ պու քի պիզ շու թէշէպպիւս իթտիկիմիզ էֆքեար ու

Տէվ․

Յ․ ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԹԱՊԽԱՆԷՍԻՆՏԷ